

Dejiny šatky z Manoppella

Vedecké výskumy jasne dokazujú, že šatka z Manoppella pochádza z Jeruzalema. Obraz tváre sa zachoval v Ježišovom hrobe vo chvíli jeho zmŕtvychvstania. Je veľmi pravdepodobné, že ako Turínske plátno, tak aj „Veronikina šatka“ sa dostala do Edessy a zostala tam do 5. storočia.

Najstaršia legenda zo 6. storočia, tzv. kamuliánska, hovorí o obraze Ježišovej tváre, ktorý sa dostal do Konštantinopolu roku 574 z malého mestečka Kamuliana neďaleko Edessy. V spise, ktorý pochádza zo 6. storočia z Tbilisi, čítame, že Panna Mária po nanebovstúpení svojho Syna prechovávala obraz na plátne, ktorý vznikol v Ježišovom hrobe. Tento obraz dostala od samotného Boha, aby sa pri modlitbe mohla pozeráť na obraz svojho Syna.

Iná legenda, ktorá sa snaží vysvetliť vznik zázračného obrazu Ježišovej tváre, hovorí o edesskom kráľovi Abgarovi, ktorý ochorel na malomocenstvo a prostredníctvom posla prosil Ježiša, aby prišiel do Edessy a uzdravil ho. Pán Ježiš neprišiel, len mu poslal list a šatku s podobizňou svojej tváre. Keď kráľ Abgar uvidel Ježišovu božskú tvár na šatke, úplne vyzdravel.

Avšak Legenda o Veronike, ktorá utrela Ježišovi tvár počas krížovej cesty, vznikla najpravdepodobnejšie v stredoveku a bola ďalším pokusom vysvetliť vznik tohto zázračného obrazu. Na šatke sa nenašli nijaké stopy krvi a navyše nejestvovala žena s menom Veronika. Keď hovoríme o šatke svätej Veroniky, treba pamätať

na to, že je to len označenie šatky z Ježišovho hrobu. Meno Veronika pochádza totiž z latinsko-gréckeho spojenia „vera eikon“ – „pravdivý obraz“. Veronikina šatka sa dostala do Ríma v 8. storočí a bola uchovávaná v kaplnke svätej Veroniky v Bazilike svätého Petra. Roku 753 je v pápežskej kronike zaznamenané, že pápež Štefan II. bosý niesol v slávnostnej procesii Kristovu tvár nenamaľovanú ľudskou rukou. Táto relikvia sa nazývala „prvá ikona“, „plátno z Kamuliana“ alebo „mandilion z Edessy“. Všetci boli presvedčení, že obraz Kristovej tváre nebol namaľovaný ľudskou rukou, a preto ho nazývali *acheiropoietos*. Bola to nepochybne najznámejšia relikvia uchovávaná v Bazilike svätého Petra.

Veronikina šatka priťahovala do Ríma zástupy pútnikov, ktorých bolo možné spoznať podľa malých obrázkov s božskou tvárou zo šatky. Pápež Inocent III. zaviedol roku 1208 slávnostnú procesiu so Šatkou svätej Veroniky, ktorá sa niesla v prvú nedeľu po sviatku Zjavenia Pána z vatikánskej baziliky do chrámu Ducha Svätého v Sassii. Obrad sa končil rozdávaním almužny po troch denároch (na chlieb, víno a mäso) pre najchudobnej-

Vchod do kostola v Manoppelle.

O dôležitosti tejto relikvie svedčí skutočnosť, že výstavba novej Baziliky svätého Petra sa začala roku 1506 na mieste uloženia základného kameňa stavbou mohutného stĺpa, vnútri ktorého sa nachádzal priestor na najvzácnejší poklad Vatikánu – určený na uchovávanie Skutočného obrazu Krista

ších obyvateľov Ríma. Dante Alighieri (1265 – 1321) píše vo *Vita Nuova*, že prichádzali zástupy ľudí, aby videli obraz tváre Ježiša na Šatke svätej Veroniky. Aj v *Božskej komédii* viackrát píše o Veronikinej šatke a zdôrazňuje, že zobrazuje tvár Boha. Avšak vrcholom *Božskej komédie* je scéna, v ktorej zástup putujúcich stojí v nebi pred Bohom. On sa im najprv zjaví ako nepredstaviteľné svetlo, no z jeho stredu im vychádza v ústrety tvár Krista. Táto scéna inšpirovala pápeža Benedikta XVI. k napísaniu jeho prvej encykliky: *Boh je láska*. Takisto aj ďalší veľký taliansky básnik Francesco Petrarca (1304 – 1374) píše o božskej tvári na Veronikinej šatke vo *Familiari canzoniere*.

Pilier Veroniky v Bazilike svätého Petra, zároveň mohutná pokladnica.

Svätá Brigita Švédka, ktorá sa zúčastnila osláv Jubilejného roka 1350, píše o pravej Kristovej tvári, ktorá sa zachovala na Veronikinej šatke. O dôležitosti tejto relikvie svedčí skutočnosť, že výstavba novej baziliky svätého Petra sa začala roku 1506 na mieste uloženia základného kameňa stavbou mohutného stĺpa, piliera, vnútri ktorého sa nachádzal priestor na najvzácnejší poklad Vatikánu – určený na uchovávanie *Skutočného obrazu Krista*. Na tom pilieri, ktorý sa volá Svätá Veronika Jeruzalemská, je dodnes latinský nápis: „Na dôstojnú úctu majestátnu obrazu Vykupiteľa, otlačeného na Veronikinej šatke, pápež Urban VIII. vybudoval a vyzdobil toto miesto v Jubilejnom roku 1525.“

Profesor Heinrich Pfeiffer z Gregoriánskej univerzity mnohé roky skúmal všetky informácie spojené s Veronikinou šatkou z pohľadu dejín umenia a opieral sa pritom o najstaršie pramene kresťanstva. Jeho výskumy dokázali, že obraz z Manopella je originálom, prototypom pre všetky obrazy zobrazujúce tvár Krista. Profeso-rovo bádanie podnietil objav sestry Blandiny Paschalis Schlömerovej, nemeckej trapistky a pisateľky ikon, ktorá po mnoho-ročných dôsledných skúmaníach dokázala, že tvár na šatke z Manopella sa ideálne kryje s obrazom tváre na turínskom plátne.

Na všetkých oficiálnych kópiách Veronikinej šatky z pätnásteho storočia, ale i skorších, je tá istá tvár Ježiša s otvorenými očami, s vlasmi, bradou, výrazným nosom, zakrytými ušami a krkom. Vero-

Vystavenie Veronikinho relikviára Urbana VIII. na galérii piliera Veroniky v Bazilike svätého Petra počas Kvetnej nedele roku 2005.

niku maľovali najväčší maliari Európy: Jan van Eyck, Hans Hemling, Robert Camping, Andrea Mantegna, Dirk Bouts. Do začiatku 17. storočia všetci veľkí majstri štetca maľovali Krista s otvorenými očami podľa vzoru samotného modelu božskej tváre, ktorý sa nachádza teraz v Manopelle.

Ešte v rokoch 1618 a 1620 na titulnej strane výtlačkov *Opusculum de Sacrosanto Veronicæ Sudario* autora kancelára Jacopa Grimaldiega, ktorý na žiadosť pápeža urobil mimoriadny inventárny súpis všetkých pokladov Baziliky svätého Petra, nachádzala sa božská tvár z Veronikinej šatky presne taká, ako na všetkých

dovtedy namaľovaných obrazoch. Avšak na výtlačku *Opusculum...* z r. 1635 už môžeme vidieť úplne inú tvár Krista – so zatvorenými očami.

Radikálny prelom v maľovaní portrétu Ježiša nastal po vysvätení novopostavenej Baziliky svätého Petra roku 1626 pápežom Urbanom VIII. V tom období sa namiesto tváre žijúceho Ježiša objavili portréty mŕtveho Ježiša so zatvorenými očami. Po r. 1620 nastúpila v kresťanskej ikonografii skutočná revolúcia. Autor Paul Badde v knihe *Božská tvár: Šatka z Manopella* pripúšťa, že autentická Veronikina šatka bola ukradnutá z Baziliky svätého Petra ▷

Mandilion z Edessy v sakristii Sixtínskej kaplnky, podľa mnohých bádateľov najstaršia podoba Krista.

Podoba Krista z Kostola svätého Bartolomeja v Genui.

Freska maliara Petra Cavalliniho v rímskom Kostole svätej Cecílie.

Výskumy dokázali, že obraz z Manoppella je originálom, prototypom pre všetky obrazy zobrazujúce tvár Krista

a namiesto nej bola daná šatka s namaľovanou podobizňou Ježišovej tváre.

Na začiatku roku 1616 sa rozniesla zvesť o zmiznutí Šatky svätej Veroniky, ktorá bola uchovávaná vo vatikánskej bazilike od 8. storočia. Predpokladá sa, že naposledy držal v rukách Veronikinu šatku pápež Pavol V. počas slávnostnej procesie 25. januára 1606. Ale bola to ešte pravá šatka? Roku 1617 pápež Pavol V. zakázal robiť akékoľvek kópie Veronikinej šatky bez súhlasu a autorizácie Vatikánu.

Niektorí historici sa domnievajú, že Šatka mohla byť ukradnutá oveľa skôr. Keď totiž vojská Karola V. 14. mája 1527 dobyli Rím, pápež Urban V. poslal list kňaznej z Orvieto, v ktorom ju informoval, že vo vatikánskej bazilike zahynulo pred oltárom 500 mužov, sväté relikvie sa roztratili, časť z nich zhorela. Niektorí

tvrdia, že Veronika bola ukradnutá a kolovala po rôznych rímskych krčmách. Nikto netušil, že to je Veronikina šatka. Potvrdzujú to nemeckí historici Gustav Droysen a Ludwig von Pastor v *Dejinách pápežov*.

Pápež Klement VII. roku 1528 vydal nariadenie, cieľom ktorého bolo opätovné získanie všetkých ukradnutých relikvií a ich prinavrátenie do vatikánskej baziliky. Počas slávnostnej procesie 26. novembra 1528 boli nanovo získané relikvie prenesené z Kostola svätého Marka do Vatikánu. Uprostred veľkého počtu relikvií nebol problém podstrčiť falošnú šatku. Nevieme ani to, kedy pravá Šatka svätej Veroniky zmizla z Baziliky svätého Petra – či počas dobytia Ríma roku 1527, alebo na začiatku 17. storočia.

Medzi pokladmi Baziliky svätého Petra sa nachádzajú aj staré benátske rámy s dvomi rozbitými krištáľovými tabuľami, v ktorých sa do 16. alebo 17. storočia uchovávala Šatka svätej Veroniky. Do tohto rámca udalostí ideálne zapadá Šatka z Manoppella. Paul Badde poukazuje na fakt, že v pravom dolnom rohu rámu je hrubý úlomok krištálu. Je to jasný dôkaz o rozbití tabule a odcudzení veľmi cennej relikvie. Baddeho novinárske pátranie sa opieralo o mnohoročné výskumy nemeckých vedcov: profesorov Pfeiffera, Rescha, Thiermayera a tiež sestry Blandiny, a priviedlo ho k senzačnému objavu, že v kostole v Manoppelle sa nachádza

Veronikina šatka, ktorá bola za záhadných okolností roku 1608 ukradnutá z Ríma počas výstavby Baziliky svätého Petra.

Profesor Pfeiffer je presvedčený, že obraz božskej tváre na šatke z Manoppella vznikol v Ježišovom hrobe vo chvíli Pánovho zmŕtvychvstania. Šatka bola položená na plátne v oblasti tváre. Na Turínskom plátne sa zachoval obraz, ktorý je negatívom Mŕtveho, a na Šatke zasa pozitívom Zmŕtvychvstalého. Keď sa priloží tvár z Turínskeho plátna na tvár z Manoppella, vidieť úplnú zhodnosť. Je to tá istá tvár a treba pripustiť, že obrazy na plátne aj na šatke vznikli v momente Ježišovho zmŕtvychvstania. Sú to jediné obrazy tváre Krista na celom svete, ktoré nenamaľovala ľudská ruka, tzv. *acheiropoiotos*.

Roku 1645 kapucín Donato da Bomba redigoval dejiny zázračného obrazu tváre Krista z Manoppella. Jeho rukopis je uchovávaný v archíve provincie kapucínov v Aquile. Dozvedáme sa z neho, že roku 1506 býval v Manoppelle dr. Antonio Leonelli. Istého dňa stál pred kostolom spolu so svojimi známymi. Zrazu podišiel k nim neznámy pútnik a poprosil doktora, aby vošiel s ním do kostola, pretože mu chce ukázať niečo veľmi dôležité. V kostole onen tajomný neznámy odovzdal doktorovi list – zvitok. Keď ho Leonelli otvoril, uvidel krásny obraz tváre Pána Ježiša. Keď však chcel poďakovať pútnikovi za taký veľký dar a pozvať ho k sebe

fot. archiv MSI (x3)

domov, zistil, že pútnik zmizol bez stopy. Hľadanie v mestečku a v okolí boli bezvýsledné. Leonelli postavil teda vo svojom dome oltár, umiestnil na ňom záračný obraz tváre Ježiša a zabezpečil ho proti krádeži. Spolu s celou svojou rodinou sa denne pred ním modlil. Po smrti doktora sa jeho príbuzní veľa rokov hádali kvôli dedičstvu. Jeden z nich, vojak Panzrazio Petrucci, sa vlámал do Leonelliho domu a ukradol vzácny obraz. Keď sa po niekoľkých rokoch ocitol vo väzení v meste Chieti a potreboval peniaze na zaplatenie

pokuty, prikázal svojej žene, aby predala obraz. Kúpil ho Dr. Antonio De Fabritiis z Manoppella, ktorý v poslušnosti vnútornému hlasu odovzdal tú vzácnu relikviu roku 1638 kapucínom, aby bola prístupná všetkým veriacim a aby mohla byť uctievaná vo farskom kostole v Manoppelle. Kapucíni sa roku 1750 rozhodli, že každý rok na tretiu májovú nedeľu sa bude sláviť sviatok Svätej tváre.

Profesor Pfeiffer však spochybňuje vierohodnosť celej udalosti a tvrdí, že Veronikina šatka sa v skutočnosti dostala

do Manoppella až na začiatku 17. storočia a celý príbeh je vymyslený s úmyslom uviesť do omylu Vatikán, ktorý hľadal stratenú relikviu.

Cesta, ktorú spomínaný obraz absolvoval počas rokov, až kým sa dostal do Manoppella, zostane záhadou. Nedá sa definitívne konštatovať, či ho ukradli z vatikánskej baziliky na začiatku 16. alebo 17. storočia. Stále však zostáva pre všetkých ľudí dobrej vôle najcennejšou relikviou kresťanstva spolu s Turínskym plátnom. Slávny teológ Bruno Forte, arcibiskup diecézy Chieti, vyhlásil rok 2006 za Rok veľkého jubilea chrámu Svätej tváre v Manoppelle. 1. septembra 2006 navštívil toto miesto ako pútnik aj Svätý. Otec Benedikt XVI. Čoraz väčší počet veriacich prichádza do Manoppella, aby vzdali úctu Vykupiteľovi a aby pocítili jeho pohľad plný lásky.

„Boha nikto nikdy nevidel. Jednorodný Boh, ktorý je v lone Otca, ten o ňom priniesol zvest“ (Jn 1, 18).

P. M. Piotrowski, TChr ■

Pramene: 1. Paul Badde: *Božská tvár: Šatka z Manoppella*, Polwen, Radom 2006; 2. Saverio Gaeta: *Il Volto Risorto*, Famiglia Cristiana, 2005; 3. Interview Leszka Dokowicza s Paulom Baddem, Blandinou Paschalis Schlömerovou, prof. Thiermeyerom a prof. Reschom.